

The process of mutual enrichment of the content of general and professional education, its redistribution in accordance with the trends of integration, differentiation of scientific and technical knowledge determines the qualitative changes and learning processes within the existing curricula and programs.

Professional orientation of studying mathematics in medical and pharmaceutical applied institutions of pre-higher education helps to increase the efficiency of the educational process, which, in turn, has a positive effect on the formation of professional competencies of future specialists in medicine and pharmacy.

Research methods: analysis, synthesis, generalization, grouping.

Key words: *educational process; professional competence; professional orientation; Mathematics; professional higher education.*

УДК 378.01/.09:[373.011.3-051:331.54]](477)(043/3)

Наталія Коваленко

Сумський державний педагогічний університет імені А.С.Макаренка

ORCID ID 0000-0003-2854-2461

DOI 10.24139/2312-5993/2022.03/084-097

МЕТОДОЛОГІЧНА МОДЕЛЬ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ РАННЬОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ У СИСТЕМІ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ПІДГОТОВКИ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті подано обґрунтування методологічної моделі дослідження формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій у системі професійно-педагогічної підготовки закладів вищої освіти. Визначено та схарактеризовано наукові підходи, принципи, методи дослідження на чотирьох виокремлених методологічних рівнях: філософському, загальнонауковому, конкретно-науковому, технологічному, що забезпечило розробку взаємопов'язаної сукупності методологічних підходів, принципів, методів дослідження проблеми формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів, стало підґрунтям розробки педагогічної системи формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій у системі професійно-педагогічної підготовки закладів вищої освіти.

Ключові слова: *методологічна модель, рання професійна ідентичність майбутніх учителів, формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів, професійно-педагогічна підготовка, педагогічна система формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів.*

Постановка проблеми. Дослідження проблеми формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів (РПІМУ) в системі професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти своїм результатом передбачало створення нового цілісного наукового знання про досліджуваний процес, обґрунтування педагогічної системи, що потребувало в свою чергу, розроблення методологічних засад, які надали би процесу дослідження цілісності, системності, наукової логіки, забезпечили вірогідність та надійність результатів дослідження.

Аналіз актуальних досліджень. Методологічне підґрунтя для досліджень із широкого кола наук закладено в роботах таких учених: В. Блауберг (Блауберг, 1973), Г. Рузавін (Рузавин, 1999), Е. Юдін (Юдин, 1978), Г. Щедровицький (Щедровицкий, 1965) та інші. Методологію педагогічної науки, а також учення про неї розробляли В. Андрущенко (Андрущенко, 2004), В. Биков (Биков, 2008), Л. Ваховський (Ваховський, 2018), С. Гончаренко (Гончаренко, 2003, 2008, 2012), В. Краєвський (Краевский, 2006), В. Кремень (Кремень, 2001), О. Кочетов (Кочетов, 1975), В. Лутай (Лутай, 2004), П. Образцов (Образцов, 2004), М. Скаткін (Скаткін, 1986) та ін.

Мета статті: розробити та обґрунтувати методологічну модель дослідження формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проєктно-тренінгових технологій у системі професійно-педагогічної підготовки закладів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу дослідження. Методологію розглядають як: «учення про структуру, логічну організацію, методи та засоби діяльності (учення про принципи побудови, форми і способи науково-дослідницької діяльності)» (Філософський енциклопедичний словник, 2002); «складну діалектичну, цілісну, субординовану систему способів, прийомів, принципів різних рівнів, сфер дії, спрямованості, евристичних можливостей, змістів, структур тощо» (Кохановський, 1999); «учення про науковий метод пізнання: сукупність пізнавальних засобів, методів, прийомів, що застосовуються в певній науці» (Гончаренко, 2008); «систему певних правил, принципів і операцій, що застосовуються в тій чи іншій сфері діяльності (науці, політиці, мистецтві тощо); учення про цю систему, загальна теорія метода» (Руденко, с. 25).

Методологія науки (Образцов, 2004) характеризує компоненти наукового дослідження – об’єкт, предмет, завдання, систему засобів, необхідних для вирішення задачі дослідження, а також формує уявлення про здійснення програми дослідження в процесі виконання завдання.

Головна мета методології науки, на думку Г. Рузавіна, вивчення тих методів, засобів і прийомів, за допомогою яких створюється і обґрунтовується нове знання в науці, а також структури наукового знання взагалі, місце та роль у ньому різних форм пізнання, методи аналізу й побудови різних систем наукового знання (Рузавін, 1999).

Методологію педагогіки В. Загвязинський розглядає як вчення про педагогічне знання і про процес його створення, тобто педагогічне пізнання. Вона включає: 1) «вчення про структуру і функції педагогічного знання, у тому числі про педагогічну проблематику; 2) вихідні, ключові,

фундаментальні, філософські, загальнонаукові та педагогічні положення (теорії, концепції, гіпотези), що мають методологічний сенс; 3) вчення про методи педагогічного пізнання (методологія у вузькому сенсі слова)» (Загвязинский, 1982).

За визначенням В. Краєвського, «методологія педагогіки є системою знань про структуру педагогічної теорії, про принципи і способи продукування знань, що відображають педагогічну дійсність, а також системою діяльності з отримання таких знань і обґрунтування програм, логіки, методів та оцінки якості дослідницької роботи» (Краєвський, 2006).

О. Новіков, Д. Новіков запропонували схему структури методології: 1) «підґрунтя методології: філософія, психологія, системний аналіз, наукознавство, етика, естетика; 2) характеристики діяльності: особливості, принципи, умови, норми діяльності; 3) логічна структура діяльності: суб'єкт, об'єкт, предмет, форми, засоби, методи, результат діяльності; 4) часова структура діяльності: фази, стадії, етапи» (Новіков, 2008).

Схарактеризовані вище уявлення про сутність та структуру методології науки стали підґрунтям розроблення *методологічної моделі дослідження формування ранньої професійної ідентичності майбутніх вчителів в системі професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти*. Розробка методології дослідження – це «обґрунтування проєкту майбутнього педагогічного дослідження» (Хриков, 2018, с. 129). Розробка методологічної моделі ґрунтувалася на концепції рівнів методології науки Е. Юдіна, яка широко використовується в сучасних науково-педагогічних дослідженнях. За ступенем спільності й характером зв'язку з філософією дослідник виокремив чотири методологічних рівні: «філософська методологія, загальнонаукова методологія, конкретно-наукова методологія, методика і техніка дослідження» (Юдин, 1978).

Відповідно до означених рівнів у методологічній моделі нашого дослідження виокремлено чотири рівні: філософський, загальнонауковий, конкретно-науковий, технологічний (рис. 1).

Зміст *філософського рівня* розробленої методологічної моделі ґрунтувався на використанні філософських підходів (матеріалізм, ідеалізм, емпіризм, раціоналізм), загальних принципів пізнання (принципи об'єктивності, пізнаваності, всебічності, історизму, конкретності дослідження). У розробленій методологічній моделі послуговуємося такими поняттями: методологічний принцип, підхід.

Методологічний принцип розуміємо як нормативне положення, орієнтир який організує, спрямовує хід наукового дослідження до наміченої мети. Методологічний підхід включає в себе установки, групу методів і прийомів, що мають загальне підґрунтя.

В обґрунтування методологічних підходів, на яких побудовано наше дослідження, покладено принцип поліфундаментальності І. Пригожина, згідно з яким «будь-яка універсальна теорія, якою б точною вона не була, не в змозі вичерпно відобразити соціальну реальність, що є предметом дослідження, у всій повноті її сутнісних вимірів» (Пригожин, 2001).

Логічним вважаємо застосування принципів методологічного плюралізму, що проявляється в таких ознаках: взаємозв'язок з іншими науками, передусім філософією, соціологією, антропологією, політологією, культурологією, історією, психологією та ін.; різноманітність філософських позицій: від матеріалізму до ідеалізму, неопрагматизму та постмодернізму; методологічне різноманіття, що проявляється в застосуванні широкого спектру методів дослідження: від природничо-наукових до соціологічних, статистичних і власне педагогічних (Сбруєва, 2021).

Отже, методологічний плюралізм уможливорює синтез у дослідженні елементів різних підходів, принципів, наукових парадигм.

Так, з огляду на матеріалістичний підхід до пізнання світу, педагогічну систему цілеспрямованого формування ранньої професійної ідентичності майбутнього вчителя (навчально-науковий педагогічний проєкт, систему тренінгових вправ, корпоративне середовище ЗВО і ЗЗСО тощо) розглядаємо в дослідженні первинною, першоджерелом змін у структурі РПІМУ, а свідомість, сутність та структуру РПІМУ визначаємо вторинною, наслідком впливу означеної матеріальної системи.

Важливим, з огляду на сутність процесу формування професійної ідентичності, а саме актуалізацію персоналізації, проактивності особистості у становленні РПІМУ, є методологія *метаантропологічного потенціалізму*, запропонована в монографії С. Пирожкова, Н. Хамітова «Цивілізаційна суб'єктність України: від потенцій до нового світогляду і буття людини» (Пирожков, 2020). *Метаантропологічний потенціалізм* розглядається авторами як «теоретичний і практичний спосіб розвитку життєвого потенціалу й посилення суб'єктності особистості, нації, людства від буденних до вищих граничних та метаграничних проявів» (Пирожков, 2020).

Рис. 1. Методологічна модель дослідження формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проєктно-тренінгових технологій у системі професійно-педагогічної підготовки закладів вищої освіти

Ця методологія поєднує концепцію потенціалізму академіка С. Пирожкова, яка дозволяє оцінювати багатоманітні можливості, закладені в тій чи іншій системі, з метаантропологією, яку розвиває професор Н.В. Хамітов, у якій йдеться і про «креативну персоналізацію людини, здатність виходити за межі буденності, тому така методологія є не просто антропологічною, а метаантропологічною, методологією розвитку людини» (Кремінь, 2021).

Принципи ідеалістичного підходу до пізнання світу, за якого визнається в якості першооснови й визначальної сили – ідеї, а матерія – є похідною від ідеї, її втіленням; знайшли втілення в розумінні професійної ідентичності майбутнього вчителя, (що є ідеальною конструкцією, уявленням людини, сприйняттям), як першоджерела, що спрямовує людину на власне творення в професії, визначає її активність в опануванні професією.

Емпіризм, як метод і напрям у пізнанні, згідно з яким в основі пізнавального процесу, нового знання лежить досвід, став підґрунтям вибору методів для перевірки побудованої концепції дослідження, ефективності розробленої педагогічної системи.

Розробка філософського рівня методологічної моделі уможливила структурування дослідження формування РПІМУ відповідно з науковими принципами, такими як: єдності теорії і практики, об'єктивності, усебічності, історизму.

Визначальним принципом науково-педагогічного дослідження є методологічний принцип *об'єктивності*. Його втілення, як зазначає С. Гончаренко, полягає в «усебічному врахуванні факторів, які породжують те чи інше явище, умов, за яких воно розвивається, адекватності дослідницьких підходів і засобів, які дають можливість одержати істинні знання про об'єкт, передбачають виключення суб'єктивізму, однобічності й упередженості в підборі та оцінці фактів» (Гончаренко, 2008, с. 499). Поряд із тим, дослідження РПІМУ, як об'єктивної реальності, внутрішнього світу людини можливе завдяки самоописам студентів, самоаналізу, самоспогляданню (інтроспекція), що створює ризики, тому, з огляду на принцип об'єктивності в констатувальному експерименті, був включений широкий комплекс діагностичних методик, результати формувального етапу експерименту оцінювалися за допомогою діагностичної методики – опитувальника «Професійна ідентичність студентів» (Озерина, 2012), розробленої з урахуванням критеріїв надійності й валідності та пройшла процедуру стандартизації.

Принцип *єдності теорії і практики*, ґрунтується на тому, що «теорія, яка не спирається на практику, виявляється абстрактною, безплідною, поряд із тим, теорія покликана висвітлити шлях практиці. Практика, яка не спрямовується науковою теорією, страждає стихійністю, відсутністю належної цілеспрямованості, малоефективності» (Образцов, 2004). Тому під час організації дослідження проблеми формування РПІМУ виходили не тільки з досягнень філософії, соціології, психології, педагогіки, а й з розвитку освітньої практики. Науковий аналіз творчих здобутків практичної діяльності викладачів, самоаналіз дозволили розробити педагогічну систему формування РПІМУ в ЗВО. Поряд із тим, теоретичні засади перевірялися практикою, підтверджувалися статистичними методами.

Науковий принцип *усебічності* дозволив урахувати в дослідженні той факт, що освітній процес у ЗВО, система професійно-педагогічної підготовки є складними, динамічними системами, з одного боку відокремленою від зовнішнього середовища і, у той самий час нерозривно пов'язаною з багатьма його факторами, знаходиться в тісному контакті з ним. Урахування принципу всебічності надало можливість встановити взаємозв'язки досліджуваних явищ і процесів, урахування зовнішніх впливів, усунення всіх випадкових факторів, що спотворюють картину досліджуваної проблеми. Поряд із тим, означений принцип дозволив змодельювати досліджуваний процес – формування РПІМУ – в його розвитку і в різних зовнішніх та внутрішніх умовах, провести багаторівневе й різнопланове дослідження, у ході якого побудовано сукупність моделей (методологічна модель дослідження, структурно-функціональна модель, структура РПІМУ, структура ННПП), відобразити досліджуваний процес на різних рівнях.

Принцип *історизму* дозволив розглянути розвиток особистості як своєрідного причинно-наслідкового поля для розуміння конкретної особистості, прийняття рішень щодо вибору майбутньої професії. Поряд із тим, розглядуваний принцип спрямував дослідження на пошук шляхів вирішення проблеми, що ураховують сучасний розвиток педагогічних досліджень, критичного аналізу з позицій сучасності, тих рішень, що на певному історичному етапі визначалися прогресивними.

Для побудови методологічних засад дослідження на філософському рівні з переліку існуючих методів (діалектика, метафізика, догматизм, еkleктика, софістика, герменевтика, метод філософського структуралізму, наукова рефлексія) було обрано

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 3 (117)
методи: діалектики, метафізики, герменевтики, філософського структуралізму, наукової рефлексії.

Метод філософського дослідження – діалектика – дозволив розглянути освітній процес ЗВО, процес становлення професійної ідентичності гнучко, педагогічну систему формування РПІМУ послідовно, з урахуванням їх внутрішніх протиріч, змін, розвитку, причин і наслідків, єдності й боротьби протилежностей.

Герменевтика – метод точного прочитання та тлумачення змісту текстів. Педагогічна герменевтика (Закірова, 2012) це теорія і практика (наука та мистецтво) тлумачення й інтерпретації суб'єктами освітнього процесу знань, зафіксованих у різножанрових текстах, що має на меті якнайповніше і глибоке їх розуміння з урахуванням соціально-культурних особливостей, осмислення емоційно-духовного досвіду людства й особистого духовного досвіду суб'єкта. Означене розуміння об'єктності й точності у використанні та інтерпретації інформації цілісно визначило спрямування нашого дослідження в теоретичному обґрунтуванні педагогічної системи; взаєморозумінні суб'єктів педагогічного процесу, смислотворенні в педагогічній взаємодії; аналізі даних експериментального дослідження та стало предметом вивчення майбутніми вчителями в ході організації студентського наукового-педагогічного дослідження.

Метод наукової рефлексії як складний комплекс процесів та явищ дозволив систематично аналізувати особливості, умови, труднощі, завдання дослідження, стану досліджуваної області знання, основних проблем, тенденцій і перспектив розвитку.

Другий рівень методологічної моделі – *загальнонауковий методологічний рівень* (рис. 1) – є рівнем, де загальнонаукова методологія, загальнонаукові концепції забезпечують підґрунтя нової концепції формування РПІМУ. У нашому дослідженні на загальнонауковому методологічному рівні побудовано концепцію дослідження, яка ґрунтується на загальнонаукових підходах (діяльнісний, системний, акмеологічний, аксіологічний, середовищний, екзистенційний), які стали основою структурно-функціональної моделі педагогічної системи формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій у закладах вищої освіти.

Завданнями загальнонаукового рівня методології дослідження визначено: розглянути проблему формування ранньої професійної ідентичності майбутнього вчителя на засадах студентоцентрованого,

контекстного, компетентнісного підходів у полі- та міждисциплінарному антропологічному (психологічному, соціологічному, культурологічному) та освітньо-політичному дискурсі.

З огляду на потреби дослідження проблеми формування ранньої професійної ідентичності майбутнього вчителя в системі професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти, у ході побудови методологічної моделі дослідження було обрано такі загальнонаукові методи дослідження: теоретичні: категоріально-термінологічний та порівняльно-парадигмальний аналіз – для обґрунтування теоретико-методологічних засад дослідження проблеми формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій; системний та структурно-логічний аналіз – з метою визначення чинників формування та структурних складових ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів; порівняння, узагальнення, систематизація – для характеристики проблеми формування ранньої професійної ідентичності засобами проектно-тренінгових технологій у теорії та практиці вітчизняної та зарубіжної освіти, уточнення поняттєво-термінологічного апарату досліджуваної проблеми; класифікація – для визначення критеріїв, показників і рівнів сформованості ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів; синтез, абстрагування, узагальнення, індукція, дедукція, категоризація – з метою визначення ключових понять дослідження, характеристики організаційно-методичних засад формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій; моделювання – для розроблення й теоретичного обґрунтування структурно-функціональної моделі педагогічної системи формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій; передбачення, прогнозування – для вибудови структури педагогічної системи, уточнення взаємозв'язків та інтеграції її складових; морфологічного аналізу, конкретизація – для визначення психолого-педагогічних умов та етапів реалізації структурно-функціональної моделі педагогічної системи формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій у системі професійної педагогічної підготовки; а також: науковий опис об'єктів і предметів пізнання (якісне й кількісне), уявний експеримент, метод знаходження та встановлення причин явищ, опис законів зв'язку станів пізнаваного об'єкта, загальнонаукове обґрунтування фундаментальних концепцій і теорій; *емпіричні*: методи математичної статистики – для опрацювання одержаних

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 3 (117)
результатів, аналізу й перевірки ефективності розробленої педагогічної системи і встановлення залежностей між досліджуваними явищами та процесами з використанням критерію знаків, критерію χ^2 (хі-квадрат).

Третій рівень методологічної моделі – *конкретнонауковий методологічний рівень* (рис. 1) – ґрунтувався на психолого-педагогічних теоріях, сучасних досягненнях дидактики вищої школи, загальнодидактичних підходах: студентоцентрований, контекстний, компетентнісний, був спрямований на вирішення таких завдань: розглянути систему професійно-педагогічної підготовки у ЗВО; методику викладання педагогічних навчальних дисциплін, організації навчальної педагогічної практики та здійснення наукового педагогічного дослідження у ЗВО; окреслити відображення проблематики дослідження у вітчизняному та зарубіжному законодавчо-нормативному полі. Досягнення мети та розв'язання поставлених завдань передбачало використання таких груп методів: теоретичних: категоріально-термінологічний, порівняльно-парадигмальний, структурно-логічний аналіз педагогічних процесів та явищ.

Четвертий рівень методологічної моделі – *технологічний* (рис. 1) – уможливив упровадження та експериментальну перевірку ефективності педагогічної системи формування РПІМУ за допомогою таких методів: діагностична бесіда, анкетування, опитування, тестування, що були використані з метою виявлення рівня сформованості ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів; психолого-педагогічне спостереження, яке дозволило вивчити й узагальнити педагогічний досвід; самоаналіз, самоспостереження, метод морфологічного аналізу для визначення психолого-педагогічних умов, метод експертної оцінки, педагогічний експеримент (констатувальний, формувальний, контрольний етапи), метод аналізу продуктів діяльності, що забезпечили експериментальну перевірку ефективності розробленої та науково обґрунтованої педагогічної системи формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів засобами проектно-тренінгових технологій у ЗВО; методи математичної статистики, що надали можливість опрацювання одержаних результатів, аналізу й перевірки гіпотез і встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами та процесами (критерій знаків, χ^2 (хі-квадрат)).

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином, розроблена методологічна модель дослідження формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів у системі професійно-педагогічної

Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології, 2022, № 3 (117)
підготовки в закладах вищої освіти спрямована на надання цілісності, системності, наукової логіки реалізації процесу дослідження.

Означена модель окреслила методологічні засади дослідження проблеми формування ранньої професійної ідентичності майбутніх учителів у системі професійно-педагогічної підготовки в закладах вищої освіти, дозволила реалізувати низку функцій методології дослідження: дескриптивну (описову), яка передбачає теоретичне обґрунтування досліджуваного процесу і прескриптиву (нормативну), що створила орієнтири для реалізації мети та завдань дослідження.

ЛІТЕРАТУРА

- Андрущенко, В. П., Лутай, В. С. (2004). Про концептуальні засади філософії освіти України. *Практична філософія*, 2 (Andrushchenko, V. P., Lutai, V. S. (2004). About the conceptual foundations of the philosophy of education of Ukraine. *Practical philosophy*, 2).
- Биков, В. Ю. (2008). *Моделі організаційних систем відкритої освіти*. К.: Атіка (Bykov, V. Yu. (2008). *Models of organizational systems of open education*. K.: Attica).
- Блауберг, И. В., Юдин, Э. Г. (1973). *Становление и сущность системного подхода*. М.: Наука (Blauberg, I. V., Yudin, E. G. (1973). *Formation and essence of the system approach*. M.: Science).
- Ваховський, Л. Ц. (2018). Методологія української педагогіки в умовах радикальної реорганізації шкільної освіти (30-ті рр. XX ст.). *PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika*, XXVII, n. 2, 397-407 (Vakhovsky, L. Ts. (2018). Methodology of Ukrainian pedagogy in conditions of radical reorganization of school education (30s of XX century). *PRACE NAUKOWE Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Pedagogika*, XXVII, n. 2, 397-407).
- Гончаренко, С. У., Олійник, П. М., Федоренко, В. К. та ін. (2003). *Методика навчання і наукових досліджень у вищій школі*. К.: Вища шк. (Honcharenko, S. U., Oliynyk, P. M., Fedorenko, V. K. and others. (2003). *Methods of teaching and scientific research in higher education*. K.: Higher school).
- Гончаренко, С. У. (2008). *Педагогічні дослідження: методологічні поради молодим науковцям*. К.; Вінниця: ДОВ Вінниця (Honcharenko, S. U. (2008). *Pedagogical research: methodological advice for young scientists*. K.; Vinnytsia: DOV Vinnytsia).
- Гончаренко, С. У. (2012). *Педагогічні закони, закономірності, принципи: сучасне тлумачення*. Рівне: Волинські обереги (Honcharenko, S. U. (2012). *Pedagogical laws, regularities, principles: modern interpretation*. Rivne: Volyn amulets).
- Загвязинский, В. И. (1982). *Методология и методика дидактического исследования*. М.: Педагогика (Zagvyazinsky, V. I. (1982). *Methodology and methods of didactic research*. M.: Pedagogy).
- Кочетов, А.И. (1975). *Педагогическое исследование*. Рязань (Kochetov, A.I. (1975). *Pedagogical research*. Ryazan).
- Краевский, В. В., Загряжкина, Н. Н. (2006) Соотношение педагогической науки и педагогической практики. *Педагогическая практика студентов*. М.: Просвещение (Kraevsky, V. V., Zagryazkina, N. N. (2006) *Correlation of pedagogical science and pedagogical practice*. Pedagogical practice of students. M.: Enlightenment).

- Кремень, В. Г. (2001). Наукове забезпечення вищої освіти України в ХХ І столітті. *Вища освіта України, 1*. (Kremen, V. G. (2001). Scientific provision of higher education of Ukraine in the 20th and 1st century. *Higher education of Ukraine, 1*).
- Лутай, В. С. (2004). *Основной вопрос современной философии. Синергетический подход*. К. (Lutai, V. S. (2004). The main question of modern philosophy. Synergetic approach. K.).
- Новиков, А. М., Новиков, Д. А. (2008). О предмете и структуре методологии. *Мир образования-образование в мире, 1* (Novikov, A. M., Novikov, D. A. (2008). About the subject and structure of the methodology. The world of education - education in the world, 1).
- Образцов, П. И. (2004). *Методы и методология психолого-педагогического исследования*. СПб.: Питер (Obraztsov, P. I. (2004). Methods and methodology of psychological and pedagogical research. St. Petersburg: Peter).
- Озерина, А. А. (2011). Разработка опросника диагностики профессиональной идентичности студентов. *Известия ДГПУ. Психолого-педагогические науки, 2*, 15–22 (Ozerina, A. A. (2011). Development of a questionnaire for diagnosing students' professional identity. *Izvestiya DGPU. Psychological and pedagogical sciences, 2*, 15–22).
- Пригожин, И. (2001). *Конец определенности*. Ижевск: РХД (Prigozhin, I. (2001). The end of certainty. Izhevsk: RHD.).
- Щедровицкий, Г. и др. (1965). *Проблемы исследования систем и структур: материалы к конференции* (Shchedrovitskiy, G. and others (1965). Problems of research of systems and structures: materials for the conference).
- Рузавин, Г. И. (1999). *Методология научного исследования*. М.: ЮНИТИ-ДАНА (Ruzavin, G. I. (1999). Methodology of scientific research. M.: UNITY-DANA).
- Сбруева, А. А. (2015). Трансформація місії сучасного Університету: детермінанти та прояви. У А. А. Сбруева (ред.). *Теорії та технології інноваційного розвитку вищої освіти: глобальний і регіональний контексти*. Суми : Вид-во СумДПУ імені А. С. Макаренка, сс. 72-85 (Sbruyeva, A. A. (2015). Transformation of the mission of the modern University: determinants and manifestations. In A. A. Sbruyev (ed.). *Theories and technologies of innovative development of higher education: global and regional contexts*. Sumy: Edition of the Sumy DPU named after A. S. Makarenko, ss. 72-85).
- Сисоева, С. О. (2011). *Інтерактивні технології навчання дорослих*. К.: ВД «ЕКМО» (Sysoeva, S. O. (2011). Interactive technologies for adult education. K.: VD "EKMO").
- Скаткин, М. Н. (1986). *Методология и методика педагогических исследований: (В помощь начинающему исследователю)*. М. (Skatkin, M. N. (1986). Methodology and methods of pedagogic research: (Helping a novice researcher). M.).
- Андрущенко, В., Лутай, В. (2004). Философия образования в современной Украине: состояние и перспективы развития. *Высшее образование Украины, 4*, 5-12 (Andrushchenko, V., Lutai, V. (2004). Philosophy of education in modern Ukraine: state and prospects of development. *Higher Education of Ukraine, 4*, 5-12).
- Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія (2002). В. І. Шинкарук (гол.ред). Київ : Абрис (Philosophical encyclopedic dictionary: encyclopedia (2002). V. I. Shinkaruk (chief editor). Kyiv: Abrys).
- Хриков, Є. М. (2018). *Методологія педагогічного дослідження*. Х. Khrykov, E. M. (2018). Methodology of pedagogical research. H.

SUMMARY

Kovalenko Natalia. A Methodological Model for Researching the Problem of Forming an Early Professional Identity of Future Teachers in the System of Professional and Pedagogical Training in Higher Educational Institutions.

The article substantiates the methodological model for studying the process of forming the early professional identity of future teachers by means of project-training technologies in the system of professional and pedagogical training of higher education institutions. The article defines and characterizes scientific approaches, principles, research methods at four identified methodological levels: philosophical, general scientific, concrete scientific, technological, which ensured the development of an interconnected set of methodological approaches, principles, methods for studying the problem of forming an early professional identity of future teachers, development of a pedagogical system for the formation of an early professional identity of future teachers by means of project-training technologies in the system of vocational and pedagogical training of higher education institutions:

- *philosophical level (Approaches: philosophical pluralism, which allows you to combine elements of various philosophical paradigms in order to ensure the integrity of the disclosure of the subject of research; Principles: objectivity, unity of theory and practice, comprehensiveness, historicism; Task: to consider the problem of forming an early professional context, to comply with the position of the study to the laws of dialectics, theories of knowledge);*

- *general scientific level (Approaches: activity, systemic, acmeological, axiological, environmental, existential approach; Task: to consider the problem of the formation of an early professional identity of a future teacher in a poly- and interdisciplinary anthropological; theoretical: analysis, synthesis, abstraction, generalization, comparison, classification induction, deduction, modeling, prediction, forecasting, concretization, scientific description of objects and objects of knowledge, thought experiment, general scientific substantiation of fundamental concepts and theories);*

- *specific scientific level (Approaches: student-centered, contextual, competence-based; Principles: general didactic, didactics of higher education, special; Task: to analyze the system of professional and pedagogical training in the ZVO; methods of teaching pedagogical academic disciplines, organization of educational pedagogy; reflection of research issues in the regulatory and legislative field at the international, national and institutional levels Methods: theoretical: categorical-terminological, comparative-paradigmatic, structural-logical, morphological analysis of pedagogical processes and phenomena, empirical: diagnostic conversation, questioning, survey, testing, psychological and pedagogical observation, generalization of pedagogical experience of teachers);*

- *technological level (Task: to develop and experimentally test a structural and functional model of the pedagogical system for the formation of early professional identity of future teachers by means of project-training technologies in higher education institutions; Methods: theoretical: modeling, analysis, synthesis, comparison, generalization;-); observation, pedagogical experiment (stating, forming, control stages), method of analysis of products of activity, morphological analysis, method of expert evaluation, methods of mathematical statistics (criterion of signs, 2-square)*

The result of the model was defined as an interconnected set of methodological approaches, principles, research methods, problems of forming the early professional identity of future teachers

Key words: *methodological model, early professional identity of future teachers, formation of early professional identity of future teachers, professional pedagogical training, pedagogical system of formation of early professional identity of future teachers.*

UDK 378.147.88=111

Oleksandr Kolodii

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
000-0003-2237-6730,

Viktoriia Lemeshchenko-Lagoda

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
0000-0002-1080-5510,

Iryna Kryvonos

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University
0000-0001-7079-5150

DOI 10.24139/2312-5993/2022.03/097-107

CHALLENGES AND OPPORTUNITIES FOR TEACHERS IN ORGANIZING OF STUDENTS' SELF-STUDY WORK DURING DISTANCE LEARNING AT HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS

In education, this forced educational institutions to transit to distance learning. As a result, it has become, on the one hand, an incentive for the introduction of innovative technologies, and on the other - an indicator of its main problems and shortcomings. The article considers the main challenges and differences caused by the introduction of distance education. It is emphasized that distance learning of subjects without direct communication with the teacher convinced the educational community in the need to create a special didactic system suitable for distance learning. The use of distance learning courses in the education system allows highlighting a number of positive aspects, ensuring the effectiveness of distance learning as a form of students self-study work.

Key words: *distance learning, students' self-study work, Moodle, Technology of construction materials, Materials Science, educational course.*

Introduction. A special period for educational institutions of all types was 2020, when due to the spread of coronavirus, the organization of the educational process occurred using distance learning technologies. As we can see, currently teachers need enhanced methodological support in working with technical means of information technology and distance learning resources.

In this regard, special attention is paid to the introduction of information and telecommunications networks, multimedia, electronic, information and material resources necessary for the organization of educational activities. The new generation of educational standards includes requirements that provide educational institutions with the ability to create and process audiovisual media texts in the course of classroom and independent learning activities, including the use of distance learning technologies.